

November-december 1843

FAKTA

Dato:
November-december 1843

Sidetal:
281, 282, 283, 284, 285, 286

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsmand/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 53.

OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Comitteen for Oprettelsen af Thorvaldsens Museum
Alfred Hage
C.F. Hansen
Emil Hornemann
Orla Lehmann
Christine Stampe
Elise Stampe
Bertel Thorvaldsen

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 53. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 281 -

30

Nu nærmede Tiden¹ sig vi skulde til Kiøbenhavn og vi besluttede (: da Elisa² skulle gjøre Decanessen sin Opvartning (hun var nu intraadt i Hebung³) at Thorv: vilde følge med, han havde været paa Vimmeltofte⁴, nu skulde han dog see Valløe⁵, Decanessen⁶ var meget Artig og vi besøgte desforuden Comtesse Scheel⁷, som var meget fornøiet ved Thor's besøg, paa Veien Opdagede jeg Modeleer stokken i hans Lomme ☒ samme Aften kom vi til Kiøbenhavn, og nu gik alt sin vandte Gang, Thorv: spiste hver dag hos os⁸, naar han ikke var bedt ud, og han af slog nu alle store Dineer, da han troede ikke at have godt deraf, han drak nu ogsaa siældn Viin; dog maa jeg her anmærke en untagelse vi vare nemlig engang til Midag hos en Consul Hage⁹, her stødte jeg paa en Baron Dirking¹⁰, som jeg ikke havde seet siden vi vare ivrige ved insamlingen til Museet¹¹, Baronen og jeg vare blevne uenige i den Anledning[,] han var en rig Mand, og jeg hørte han havde en ualmindelig danelse, altsaa maatte han og have en ualmindelig interesse for dette foretagende, ventede jeg, og drev ikke allene paa hans egen contribution, men paa hans Inflydelse hos hans rige Svigerfader¹², ☒ dog jeg blev skuffet, Baronens heele med virken, bestod i at tilbyde et Skrift¹³ han havde skrevet og som han vilde lade trykke tilbeste for Museet, N:B: De

- 282 -

31

De skulde selv paatage udgifterne derved[,] dog da der var san syn lighed for at de bleve større end Integterne, saa takkede Comitteen for det Thorvaldsenske Museum, nu sad jeg hos ham ved Bordet og da han begyndte at tale om hvores siste Møde for 8 Aar¹⁴ kunde jeg ikke modstaae fristelsen at sige ham, høit saa Thorv kunde høre det sagde jeg: [“]ja da skientes vi,[”] og paa hans Haab at det ikke vilde blive tilfældet I dag, svarede jeg: at det kom ganske an paa Ham, thi hvis han tænkte I dag som dengang vilde jeg bestemt være ham imod af alle kræfter; hvorpaa han svarer høit, saa alle kunne høre det: (og især Thorvaldsen, som sad lige i nærheden :) [“]ja nu er jeg meere glad end nogensinde, ikke at have givet noget Bidrag til det Museum, som er faldet saa daarlig ud[,]”] og herpaa udpægede han dets mangler paa saa latterlig en maade, at man strax mærkede at han forstod sig lige saalidt paa Kunst, som den Blinde paa farverne[,] jeg ærgrede mig først lidt over hans udelicatesse at sige sligt i Thorv:s Nærværelse, dog Thorv: blev heftig, og talte meget bitter ja

næsten lidt Haanende imod Baronens Smag, som han lagde for dagen i anledning af Decorationen¹⁵, [“]nei De vil nok heldere have saa danne skidene Vægge at see paa, som Slottets

- 283 -

32

som griner ad Hansen^{16?}[“] ✕ osv osv og paa Baronens Bemærkning at det jo lignede en Mausoleum ✕ svarede Thorv: [“]ja det skal det ogsaa være, og jeg skal hvile deri^{17!}[“] ✕ Thorvaldsen blev meget Varm og jeg, som har seet og hørt ham ofte saaledes, og holds meget af ham saaledes, jeg glædede mig over, at ogsaa Andre kunde lære ham at kende ✕ Thorvaldsen var i Almindelig[hed] Taus og han maatte befinde sig meget væl for at heve sin Stemme, dels, var han tale doven, og deels, saa umaadelig Beskeden, og denne siste omstændighed bandt ofte hans Tunge, naar nogen var nærværende, som han troede sig overlægen, i Aandelig henseende, han var ogsaa mistroisk, og troede han at man ikke vare meget Venlig sindede mod ham saa blev han uvilkaarlig Taus, men hvor han ret følte sig afholdt, og paaskønnet og hvor han vi[d]ste at være høit elsket der har vi ofte hørt hvor væltalende, hvor Varm, hvor begistret, Thorv: kunde være; og det gjorde mig godt da Horneman's¹⁸ den Aften sagde mig de havde glædet dem over ham, som de aldrig havde ventet besad saa megen Væltalenhed[.]

- 284 -

33

hvor ofte har jeg ikke ønsket at man havde hørt ham, naar han ret af hiertet udtalte sig, som jeg har hørt det tusende gange[.] saaledes var det og med hans skriven, han forsikkrede mig at han i 20 Aar ikke havde skrevet til noget Menneske før han havde overvundet, sin unseelse til mig, som han sagde, nu kiendte hans svage side, og holdt af hans Breve enten de Vare godt, eller daarlig skrevne, han skrev en meget tydelig Haand, og smuk naturlig og Hiertelig Stiil, men han var altid bange at jeg ikke kunde læse hans breve, og paa min forsikring at han skrev nydelig, sagde han altid at det var Partiskhed for ham fordi jeg ikke nennede at sige ham andet, thi han følte fuldt væl hvor daarlig det var, og det gjorde ham saa ondt at han ikke havde lært det bædre i sin Ungdom og senere havde Skamfuldhed holdt ham fra at tage undervisning thi det klang altid for hans Øre, hvorledes han havde hørt Een og Anden, opholde sig over denne og hiin, med de Ord: [“]han kan ikke engang skrive^{19!}[“] Jeg maatte et par Gange, naar han kom herud forelæse ham nogle af

- 285 -

34

hans til mig skrevne Breve, for at han kunde over bevise sig om, at jeg virkelig kunde læse dem, og ved saadan leilighed gjorde jeg altid mit beste for at det ret skulde gaae flydende, som da var let, da jeg jo alt havde læst

dem ved modtagelsen, og de altid vare skrevne meget tydelig, men kom jeg engang til at stamme lidt, udrød Thorvalsen altid, mismodig: [“]ja sagde jeg det ikke nok, du kan ikke læse det, og jeg kan ikke skrive[”]; før vi reiste til Italien²⁰ maatte jeg Brænde i hans næværelse 43 Breve²¹ han til da havde skrevet mig, og dem jeg nu haver, som ere 54, giemmer jeg og glæder mig over saa længe jeg lever, ✕ saa skal de brændes²², ✕ til sist insisterede han ikke paa at jeg skulde Brænde Brevene, thi han kiendte mig bedre og vi[d]ste at jeg ikke lod noget Menneske see hvad han behøfte at rødme over²³ ikke ønskede, og jeg troer vist at hans Breve ere saa rigtige simple og nette skrevne, som man kan vente det af en Mand[,] Kunstner uden for den Lærde værden[.]

Men for at komme tilbage paa Scenen med Baronen, saa maa jeg, endnu tilføie at kunde Thorvaldsen, ikke faae bukt med ham

- 286 -

35

saa kunde Andre, og det gjorde de af hiertens Grund; der var Lehman²⁴ og Kaptein Scherning²⁵ osv ✕

¹ Dvs. i slutningen af november 1843.

² Dvs. Christine og Henrik Stampes ældste datter Elise Stampe, som blev indskrevet på Vallø adelige jomfrukloster.

³ Dvs. på dansk Hævning – en slags stipendium eller pension, som fx kvinder i såkaldte jomfruklostre kunne oppebære, se betydning 2.3 af hævning i Ordbog over det danske Sprog.

⁴ Dvs. det sydsjællandske gods Vemmetofte, der i 1735 blev omdannet til adeligt jomfrukloster. Hvornår Thorvaldsen besøgte Vemmetofte vides p.t. ikke, men det var uden tvivl efter han begyndte at opholde sig på Nysø fra 4.6.1839.

⁵ I Rigmor Stampe, op. cit., p. 368, n. 24 bemærkes det, at "kvinder af dansk adel kan indskrives i Vallø adelige jomfrukloster og opnå hævning med dertil hørende rettigheder, årpenge og i 2den rangklasse. Decanessens stilling svarer til en Priorindes."

⁶ I 1843 var Valløes dekanesse Margrethe Vilhelmine von Schmettau (1780-1865).

⁷ Muligvis Elonore Caroline komtesse Scheel (1793-1865), datter af greve Jørgen Scheel. Hun var i året 1843 såkaldt conventualinde på Vemmetofte kloster.

⁸ Familien Stampe havde et københavnsk residens i Kronprinsessegade 36.

⁹ Antagelig december 1843 var Thorvaldsen til middag hos konsul Alfred Hage, hvor forfatteren Constant Dirckinck-Holmfeld (1799-1880) kritiserede Thorvaldsens Museum.

¹⁰ Dvs. den danske baron, politiker og forfatter Constant Dirckinck-Holmfeld (1799-1880).

¹¹ Landsindsamling til oprettelsen af Thorvaldsens Museum blev iværksat 10.1.1837 af Comitten for Thorvaldsens Museums Oprettelse.

¹² Constant Dirckinck-Holmfeld (1799-1880) giftede sig i 1837 med Julie Vilhelmine Rothe (1813-1877), som var datter af officer og godsejer Harald Rothe (1781-1848).

¹³ Dette skrift af Dirckinck-Holmfeld om Thorvaldsens Museum kendes p.t. ikke, hvis det da nogensinde blev trykt.

¹⁴ Dvs. året 1835.

¹⁵ Her hentydes til Thorvaldsens Museums udsmykning i pompejanske farver i mønstre, der ligger nær det, som kaldes 1. stil i pompejansk vægmaleri. Se evt. referenceartikel Bindsbøll og de polykrome facader.

¹⁶ Dvs den danske arkitekt C.F. Hansen, som havde tegnet Christianborgs Slot. Thorvaldsens egen vurderingen var altså, at museet i æstetisk henseende var Christianborgs Slot langt overlegen.

¹⁷ Thorvaldsens kiste blev først flyttet fra kapellet i Vor Frue Kirke til graven i Thorvaldsens Museum 6.9.1848. At museet skulle huse Thorvaldsens værker og hans maleri- og antiksamling m.m. lå fast fra begyndelsen. Derimod opstod tanken om at placere Thorvaldsens grav i museet, og dermed også gøre bygningen til et mausoleum, først senere. Hvem der rent faktisk fik ideen til at skabe et kombineret museum og mausoleum er vanskeligt at svare på. Se evt. referenceartikel Thorvaldsens Museum – Museum og Mausoleum.

¹⁸ Dvs. den danske læge Emil Hornemann og hans hustru Birgitte Christiane Hohlenberg (1829-1897).

¹⁹ Allerede på Thorvaldsens egen tid opstod den sejlivet myte om, at han hverken skrev eller læste, og myten blev tilmed hjulpet på vej af Thorvaldsen selv. Den overordnede forklaring på Thorvaldsens påståede manglende skrive- og læsefærdigheder findes måske i ønsket om at fremme en romantisk myte om den ulærde, vilde almuedreng, der fra pøblen steg til berømmelsens og samfundets tinder ved hjælp af sit unikke kunstneriske talent.

Se evt. referenceartikel Thorvaldsens tale- og skriftsprog.

²⁰ 25.5.1841 påbegyndte Thorvaldsen om eftermiddagen rejsen til Rom med Christine Stampe og hendes familie.

²¹ Som forberedelse til rejsen brændte Christine Stampe med Thorvaldsens billigelse ultimo april 1841 en del af billedhuggerens breve. Dette skete mindst to gange under Rom-opholdet – i november 1841 og ultimo marts 1842.

Samme slags afbrænding fandt sted i Danmark antagelig august 1840.

Se også emneordet Censur.

²² Om disse breve blev brændt efter Stampes død, vides ikke. De kendes i al fald ikke.

²³ En hypotese, som næppe kan føres bevis for, er, at brevene ikke alene skulle brændes, fordi de afslørede Thorvaldsens ringe skriveevner, men også fordi brevenes indhold dårligt tålte dagens lys. I et af de ganske få overleverede breve fra Christine Stampe til Thorvaldsen melder tanken sig nemlig ved læsningen, at de havde en egentlig kærlighedsaffære.

²⁴ Dvs. den dansk-tyske politiker og jurist Orla Lehmann.

²⁵ Dvs. den danske politiker og officer Anton Frederik Tscherning (1795-1874).

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET





40
Bang sendt mig til ...
dette saa ganske godt ud, og Thorvald
kom til mig saadan med sine bedste
bror sine alle gode, ~~men ikke det jeg~~
Lester med Gernat, men de gamle
vigtige Lab og den sandt, nogle gode
Thot laad der Jorden, og anden at
saa laad stille sig, og det var det,
Bang var sagt det, og Bang, for sig
sint, og alle naar da mig om at
Lige, naar mig og bang, og til dette
sag de Thorvald mig ang: ja da Canten
saa vil de Gud, om jeg kunger
Bang kom mit sin ~~sin~~ gang, og saa
ikke minne; Dette var saa Adlar
An mod mig; Han vilde mig saa
Gadens og det talte mig at ja ikke vilde
gaar den minne, hvoraa jeg forstaa
saa at jeg ikke vilde det, og jeg
ikke forstaa forstaa, og saa da
mit sin Bang Gud mig med de Gud
ja ja, lad mig mig først komme til at
til mig saa nu jeg dog saa min
Dette fortalte jeg til Thorvald
i Aulad mig efter jeg sagde: ja da kan
hvor jeg vilde den, om jeg kunger, ja,
og da vi talte nok om den mig
Lige saa, giv mig mig den mig
Lige saa da jeg var med mig mig, og det
ja mig mig mig, og mig mig mig mig mig

18
K
Kil jeg lad det lille Bræselup-følely
og Amor, som jeg har hørt i Gibes, giörn
1. Mærker, og giörn som, (det skrin
som jeg har hørt i Gibes, og det som
gør jeg mig, hvor den det i alle
mar god nok til Brang, efter da
Scenes: — jeg skal at som den om den
Madam Spas maler som saa ind i laa
Da jeg har hørt som jeg angang, og fat
me timet sit brud som en v.
sattes glædet som meget; og som som
jeg har hørt i Gibes, og det som
i samt at jeg har hørt som som som
og i mit, jeg har jeg mere Althet for
Thoro: og jeg har hørt som som som
det som jeg har hørt som som som
vi har 23 personer som som, der har
nok at tænke på, jeg fik vi at lilla
som som glædet i en fælle og som
med Corbous, og lad, det som som
de Thoro: ~~det som jeg har hørt~~
mager byder af Brang, til som, det
jeg som i som ladet som som og en
lige lige i som med mig i den
som at ind at ladet som Malerint og
ja Midag som som som som
jaa ringe det, og det som bringer
de fælle som som, med som
saada til som og til mig, som følger
da med, og det ladet som som som, da
vi i som som som som som som som
on girnt af som (som) i den

1614
Med Manges, saa sent. som jeg hindes for
da Claus til minnet at at Otho som hans
Cousin, saa det jeg dog intet ud af
Mayer, og Thorsens sagde mig samme
Næste det samme, nu hører jeg et
Sylke af sans, og for hvem jeg sam
det indbragte. Duetten for jeg
af den Thorsens til Comitan. og for den
Ja Liotta Malinint som var en Lygde
Ligter i en Grotte
Jeg maatte for nogle Aar ind og forstille
Thorsens procladus morne Tale for om
Celantus sig, og at Ch. W. Olsen fik
Thorsens og forstille laget med
Ja unge, og Mayer, som for sig
af og af - nu for jeg for af
med Thorsens ind til Thorsens det som
jeg ikke for mere for sig, dog
af den Othos maden, som for sig
med den Thorsens og den for sig
Jeg til sans og det for sig
i sans for sig for sig
sagde det at tænke saa for sig
tid af Jagten, som for sig
Vil for sig for sig
Jeg for sig for sig
for for sig for sig
med sans, for sig
1614
Othos 3 for sig for sig
det ind og for sig for sig
nu det for sig for sig